

Θυμάστε το τέλος της Ιστορίας;

του **Turbulence**

Εκεί συγκεντρώνονταν όλη η οργή των 1990. Ο νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός, κάποτε αποκαλούμενος Θατσερισμός ή Ρεηγκανισμός, υποτίθετο ότι παρίστανε τον κολοφώνα της ιστορίας. Το σύνθημα τότε, όπως η Σιδηρά Κυρία αρέσκετο να λει, ήταν ‘Δεν Υπάρχει Καμία Εναλλακτική Λύση’ (‘There Is No Alternative’ ή ‘TINA’ με το ακρωνύμιο). Το έργο της ανατροπής αυτού του ολοκληρωτικού λόγου έχει αρχίσει εδώ και πολύ καιρό τώρα. Το Κίνημα Ενάντια στην Παγκοσμιοποίηση, που εκδηλώθηκε καθώς γυρνούσε ο αιώνας και συνδέθηκε με τις διαδηλώσεις διαμαρτυρίας στο Σήατλ και την Γένοβα, αρνήθηκε να αποδεχθεί ότι η ιστορία είχε τελειώσει. Προώθησε το σύνθημα ‘Ένας Άλλος Κόσμος Είναι Εφικτός’ (‘Another World is Possible’). Συμμετείχαμε σε αυτά τα κινήματα και τώρα, εν μέσω μιας βαριάς παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, μπορούμε να πούμε ξεκάθαρα ότι εμείς είχαμε δίκιο κι αυτοί έκαναν λάθος.

Το ζήτημα δεν είναι η θριαμβολογία –αλλά πρόκειται για κάτι που στοχεύει ακριβώς στην καρδιά του ζητήματος της κρίσης. Πάνω απ’ όλα, ο νεοφιλελευθερισμός ήταν επιτυχής στην πιο ιδεολογική μορφή των ελιγμών του: στο να διεκδικεί ότι βρίσκεται στο επίκεντρο των πάντων. Ο Άλαν Γκρήνσπαν, ο πρώην πρόεδρος της ανώτατης οικονομικής αρχής των ΗΠΑ (του US Federal Reserve), ο οποίος διαχειριζόταν τις περισσότερες πολιτικές των απορυθμίσεων, που τελικά οδήγησαν στη σημερινή κρίση, έχει παραδεχθεί ότι θα έπρεπε να επανεξετάσει τις σημαντικότερες πεποιθήσεις ολόκληρης της ζωής του. Το ουσιαστικό δόγμα του νεοφιλελευθερισμού –ότι οι αγορές αποτελούν τον καλύτερο τρόπο για την αναδιανομή του κοινωνικού πλούτου και πόρων, γιατί μόνο μέσα σ’ αυτές η επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος μπορεί, ως δια μαγείας, να μετασχηματισθεί σε μια κοινωνική πρόοδο– έχει πλήρως διαψευσθεί. Δεν είναι πλέον μια κοινοτοπία ούτε η μόνη λογικοφανής τοποθέτηση: τώρα είναι ξεκάθαρο ότι αποτελούσε, πάνω απ’ όλα, μια μεροληπτική ιδεολογία (κάθε άλλο παρά μια ‘ουδέτερη επιστήμη’). Το να ακούμε κάποιον σαν τον Γκρήνσπαν να το αναγνωρίζει είναι σαν να ακούμε τον Πάπα να λει, ‘πιθανόν να έχω κάνει λάθος για όλο αυτό το θέμα του Θεού.’ Αυτή είναι η στιγμή της ‘πτώσης του τοίχους του Βερολίνου’ για το νεοφιλελευθερισμό.

Αλλά λέγοντας ότι ο κόσμος πρόκειται να αλλάξει, αυτό δεν σημαίνει ότι μιλάμε για το τέλος του καπιταλισμού ή αναγκαστικά για την αρχή κάτι ‘καλύτερου’ από το νεοφιλελευθερισμό. Σημαίνει ότι τώρα ήρθε η στιγμή να αποδειχθούν ατελέσφορες κάποιες οικονομικές και πολιτικές ρυθμίσεις, που άρχισαν να επιβάλλονται από το τέλος των 1970.

Η άνοδος του νεοφιλελευθερισμού αποτελούσε, εν μέρει, την απάντηση σε μια πολιτικά ισχυρή κι απαιτητική εργατική τάξη, η οποία είχε συνηθίσει στην ιδέα ότι οι βασικές της ανάγκες θα έπρεπε να ικανοποιούνται από το κράτος ευημερίας, ότι οι πραγματικοί μισθοί θα έπρεπε να ανεβαίνουν και πίστευε ότι δικαιούταν ακόμη περισσότερα. Από τότε όμως κι ύστερα, οι πραγματικοί μισθοί είτε έμεναν στάσιμοι ή μειώνονταν, οι παροχές του κράτους πρόνοιας περιορίζονταν κι αποσύρονταν, η ανασφάλεια κι ο φόβος

διαδίδονταν σε ευρεία κλίμακα. Έτσι, το αποτέλεσμα ήταν να διατίθενται φθηνές πιστώσεις, χάρη σε χαμηλά επιτόκια και τις απορυθμισμένες χρηματο-οικονομικές αγορές –μέσα από εγγυήσεις για την άνοδο των τιμών των κατοικιών (τη ‘φούσκα,’ από την οποία άρχισε η κρίση)–, ιδιωτικές ασφαλίσεις και συντάξεις και (ιδιαίτερα στις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία) μέσα από μια καταναλωτική πανδαισία, που προέρχεται όχι από τις αυξήσεις των μισθών, αλλά από τα αχαλίνωτα προσωπικά χρέη. Κάποιοι λίγοι κερδοσκόποι πλούτισαν αφάνταστα. Κάποιοι αγόραζαν σπίτια κι ασφαλίσεις. Οι πιο πολλοί όμως χρεώθηκαν βαθιά.

Τώρα όλο αυτό το ‘παζάρι’ κατέρρευσε. Η ονομασία ‘δανειοληπτικό γκρέμισμα’ τα λειόλα: οι μέρες που τα φθηνά δάνεια αντιστάθμιζαν τις απώλειες σ’ άλλους τομείς έχουν πλέον τελειώσει. Βρισκόμαστε τώρα μπροστά στη μακάβρια πραγματικότητα των στάσιμων μισθών, της επισφάλειας, της ανόδου του τιμών και των διαρκώς και συρρικνούμενων κοινωνικών παροχών. Κοντολογίς, εμείς που ζούμε στον παγκόσμιο Βορρά αντιμετωπίζουμε αυτό που ο περισσότερος πληθυσμός του κόσμου είχε βιώσει στα 1980, όταν το ΔΝΤ κι η Παγκόσμια Τράπεζα περιφέρονταν από χώρα σε χώρα σ’ όλο τον κόσμο πουλώντας τις ‘διαρθρωτικές ή δομικές ρυθμίσεις.’

Κι ήταν γύρω από αυτές τις ‘ρυθμίσεις’ που οι αρχικοί αγώνες ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό διεξήχθησαν στα 1990 και το ίδιο θα συμβεί και τώρα. Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε ακριβώς πού αυτές οι καινούργιες κοινωνικές συγκρούσεις θα ξεσπάσουν ή με ποια μορφή ή αν θα επικρατήσουν παντού κι αν θα γενικευθούν σε παγκόσμια κλίμακα. Ίσως γύρω από την άνοδο των τιμών των τροφίμων και των ειδών γενικής χρήσης, καθώς οι άνθρωποι θα προσπαθούν να ξαναβρούν μια παράδοση αιώνων για τη ρύθμιση των τιμών, παρακινούμενοι από την ‘ηθική οικονομία’ των ‘δίκαιων τιμών,’ μια παράδοση που αντιπαρατίθεται στην ‘πολιτική οικονομία’ της αγοράς. Ίσως γύρω από τη στέγαση, ενθουμούμενοι τα μαθήματα του κινήματος ενάντια στην αυθαίρετη φορολογία, καθώς οι άνθρωποι θα επιχειρούν να οργανώνονται για να αποτρέψουν τις εξώσεις και για να επαναδιεκδικήσουν τους φυσικούς χώρους.

Αλλά αυτά σημαίνουν επίσης ότι τα σχήματα των διαρθρωτικών πολιτικών, που θα σχεδιασθούν και θα συζητηθούν από τους G20 κι από άλλους παγκόσμιους θεσμούς τους προσεχείς μήνες, θα εξαρτηθούν από το πώς θα αντιδράσουν οι άνθρωποι στη νέα κατάσταση. Όλοι μιλούν για ένα ‘Νέο Ντηλ’: όμως το ντηλ που θα πετύχουμε αντιστοιχεί μόνο στην ικανότητά μας να απαιτούμε και να επαναδιεκδικούμε αυτά που θέλουμε.

Η πρόσβαση λοιπόν στην ιστορία είναι ανοιχτή. Αλλά αυτό το ξέραμε από πάντα.